

Mnenje Evropskega odbora regij – Socialno-ekonomsko prestrukturiranje premogovniških regij v Evropi

(2020/C 39/12)

POLITIČNA PRIPOROČILA

EVROPSKI ODBOR REGIJ

Podpora ciljem podnebne politike

1. pozdravlja podnebne cilje držav članic EU. Na konferenci Organizacije združenih narodov o podnebnih spremembah v Parizu decembra 2015 se je 197 držav dogovorilo o svetovnem sporazumu o podnebnih spremembah, ki so ga ratificirale tudi države članice EU. V njem so se podpisnice zavezale, da bodo omejile globalno segrevanje na občutno manj kot 2 °C v primerjavi s predindustrijsko dobo in si prizadevale, da dvig povprečne temperature ne bi presegel 1,5 °C;
2. poudarja, da je Evropska komisija pred podnebnim vrhom OZN v Katovicah v svojem sporočilu navedla, da mora EU doseči podnebno nevtralnost do leta 2050, če želi imeti vodilno vlogo v svetu. Vendar se mora za uresničitev tega cilja EU nazadnje v veliki meri odpovedati fosilnim gorivom. Še zlasti je treba znatno zmanjšati proizvodnjo električne energije iz premoga;
3. poudarja, da se premog trenutno še vedno pridobiva v 41 regijah na ravni NUTS 2 v 12 državah članicah (vključno z Združenim kraljestvom). Tem regijam je skupen velik gospodarski pomen premogovništva in z njim povezanih sektorjev v smislu dodane vrednosti in zaposlovanja. Sicer pa se te regije med seboj močno razlikujejo, na primer po geografski legi, ravni gospodarske razvitosti in demografskih obetih;
4. poudarja, da bodo za uresničitev ciljev podnebne politike te regije morale opustiti dosedanje vrednostne verige, ki temeljijo na premogovništvu, ali pa jih postaviti na nove temelje. Poleg tega morajo kratkoročno, srednjeročno ali dolgoročno zapreti tudi premogovnike (tako podzemne kot dnevne kope);
5. vztraja, da hkrati s socialno-ekonomskimi strukturnimi spremembami v evropskih premogovniških regijah na svetovni ravni potekajo vse večja prizadevanja za postopno opuščanje premoga. Zlasti opozarja na novo stalnico na Kitajskem: ta porabi polovico svetovne proizvodnje premoga, njen uvoz predstavlja podoben delež svetovnega uvoza, domače povpraševanje po premogu pa je zdaj doseglo najvišjo raven kljub velikemu obsegu presežnih proizvodnih zmogljivosti na domačih tleh. Opozarja tudi na sodno odločbo v avstralski zvezni državi New South Wales (Avstralija je največja svetovna izvoznica premoga), ki podjetju prvokrat preprečuje odpiranje novih rudnikov, saj se naložba ni štela za skladno s Pariškim sporazumom. Zato podpira mednarodno sodelovanje na področju postopnega opuščanja premoga, na primer globalno zaveznitvo Powering Past Coal Alliance, ki med drugim vključuje 30 nacionalnih vlad in 22 oblasti na poddržavni ravni;

Ublažitev socialno-ekonomskih posledic prehoda

6. poudarja, da bo načrtovano nadaljnje zmanjšanje premogovništva in proizvodnje električne energije iz premoga povzročilo precejšnje preoblikovanje gospodarske strukture ter velik upad števila delovnih mest, dodane vrednosti in kupne moči v teh regijah. Pri večini premogovniških regij gre za tradicionalna industrijska območja, na katerih je bila industrializacija povezana z izkoriščanjem lokalnih virov. Zato so te regije povezane predvsem z industrijo železa, jekla in kovin, kemično industrijo in drugimi energetsko intenzivnimi industrijami. Cilj mora biti oblikovati strukturne spremembe v teh premogovniških regijah na način, ki bo ekonomsko uspešen, okoljsko trajnosten in predvsem socialno sprejemljiv, da bodo te regije dosegle bolj diverzificirano in nizkoogljično gospodarstvo;
7. opozarja, da je v premogovništvu po vsej Evropi trenutno še vedno zaposlenih 185000 ljudi, dodatnih 52000 pa v proizvodnji električne energije iz premoga. Poleg tega je premogovništvo posredno povezano z različnimi gospodarskimi panogami, na primer s proizvodnjo surovin, osnovnih delovnih sredstev in proizvodov za široko uporabo ter z opravljanjem storitev. Po ocenah študije Evropske komisije je od teh povezanih dejavnosti odvisnih nadaljnjih 215000 zaposlenih. V skladu s to študijo bi lahko po sedanjih načrtih za opustitev premogovništva in proizvodnje električne energije iz premoga do leta 2030 izgubili približno 160000 delovnih mest;
8. poudarja, da so se države članice EU dogovorile, da bodo na čelu svetovnega prehoda na ogljično nevtralno in krožno gospodarstvo. S tem povezano temeljito preoblikovanje celotnega energetskega sistema bo poleg težav prineslo tudi priložnosti. Energetski prehod, ki se je začel, je že prinesel veliko novih delovnih mest v Evropi in glede na prihodnje potrebe bi bilo treba z njim nadaljevati. Pri tem je treba poskrbeti, da bo ta razvoj koristil tudi premogovniškim regijam. Pri evropski strategiji za doseganje podnebnih ciljev bi bilo treba upoštevati posledice za regije;

9. poudarja, da dosedanje izkušnje premogovniških regij kažejo, da so tovrstni procesi preobrazbe dolgotrajni. Zato bi bilo treba že sedaj začeti razvijati nove perspektive za premogovniške regije in sprejemati ustrezne ukrepe. Za to so potrebna znatna prizadevanja na vseh ravneh;
10. poudarja, da je za uspešno preobrazbo gospodarske strukture pomembno tudi, da se prizadetim delavcem v premogovništvu ponudijo nove možnosti, kar pomeni, da jih je treba usposobiti za nove dejavnosti. Poleg tega je treba olajšati dostop do novih delovnih mest v regiji ali sosednjih regijah;

Spodbujanje socialno-ekonomske preobrazbe v premogovniških regijah

11. je prepričan, da je energetski prehod, ki je opredeljen kot cilj, skupaj s strukturnimi spremembami v premogovniških regijah evropska naloga. Zato je potreben celostni pristop, ki bo vključeval zlasti ukrepe za razvoj infrastrukture, inovacije, raziskave in znanost, podporo podjetjem in njihov razvoj, usposabljanje delovne sile, trženje, kulturo in turizem;
12. poudarja, da bi bilo treba za trajnostne strukturne spremembe v regijah izkoristiti obstoječe prednosti. Razpoložljive industrijske in energetske strukture bi morale biti podlaga za prihodnji razvoj, pri čemer bi bilo treba upoštevati inovacijske in naložbene cikle industrijskih akterjev. Zato je treba graditi na regionalnih industrijskih grozdih in operativnih kompetencah, znanjih in spretnostih usposobljenih delavcev ter obstoječih raziskovalnih in razvojnih prednostih;
13. poudarja, da zaradi tega izhodišča obstaja tveganje, da se v zadevnih regijah razvijejo zelo podobne strategije za proces preobrazbe. Da bi preprečili neučinkovitost zaradi podvajanja, bi morali vzpostaviti izmenjavo informacij na evropski ravni;
14. zato pozdravlja platformo za premogovniške regije v tranziciji, ki jo je vzpostavila Evropska komisija in se je prvič sestala 11. decembra 2017. Cilj platforme je podpreti 41 premogovniških regij v dvanajstih državah članicah EU pri njihovih prizadevanjih za posodobitev njihove gospodarske strukture ter jih pripraviti na strukturne in tehnološke spremembe. To delo bi bilo treba še okrepiti;
15. meni, da se ta platforma po potrebi lahko uporabi kot medregionalni instrument za tehnično pomoč na ravni EU z izmenjavo izkušenj in usklajenim dostopom do služb Komisije;
16. poudarja, da bi morale medregionalno in čezmejno sodelovanje, na primer v okviru obstoječih pobud, kot je pobuda Vanguard, ali v povezavi z lokalnim pristopom v okviru strukturnih in investicijskih skladov, imeti pomembno vlogo pri zasnovi strukturnih sprememb: tudi na tem področju bi EU lahko prevzela večjo vlogo, tako da bi dala pobudo za takšno sodelovanje in ga spodbujala;
17. poudarja potrebo po varnem okolju za dolgoročne naložbe in ustvarjanje delovnih mest. Pri tem bi bilo treba, kadar je to mogoče, naprej razvijati obstoječe vrednostne verige v regijah. OR poudarja, da bi bilo treba glede na sedanjo gospodarsko rast spodbujati javne in zasebne naložbe za pospešitev modernizacije in razogljičenja evropskih industrijskih, prometnih in energetskih sistemov;
18. poudarja, da je treba okrepiti inovacijsko zmogljivost regij. OR poziva premogovniške regije, naj razvijejo strategijo, s katero bodo podprle obstoječa podjetja pri njihovih prizadevanjih za okrepitev inovativnosti in spodbujale ustanavljanje novih podjetij, zlasti na področjih, usmerjenih v prihodnost, kot sta digitalizacija in umetna inteligenca. V zvezi s tem je zelo pomembno, da se izboljša poslovno okolje za zagnostva podjetja. OR poudarja, da v številnih premogovniških regijah prevladujejo manjši delodajalci v industrijskem, trgovinskem in obrtnem sektorju;
19. meni, da ima znanstvena skupnost ključno vlogo pri gospodarskem razvoju regij. Zato bi morale premogovniške regije spodbujati ustanavljanje univerz s poudarkom na tehnologijah prihodnosti, ki lahko služijo kot grozdi za nadaljnje ustanavljanje podjetij. Vendar je pri tem še posebej smiselno usklajevanje na evropski ravni, s katerim bi se izognili neučinkovitim strukturam. Ob tem bi bilo treba spodbujati tudi medregionalno sodelovanje pri raziskavah;
20. meni, da je sodobna in zmogljiva prometna, energetska in digitalna infrastruktura ključnega pomena za uspešno prestrukturiranje, da se okrepi privlačnost teh območij za ustanavljanje podjetij. Tudi na tem področju sta smiselna vseevropsko usklajevanje in močnejše povezovanje;

Finančna podpora za premogovniške regije

21. poudarja, da je razvoj novih gospodarskih panog v regijah dolgotrajen proces, ki zahteva znatna finančna sredstva. OR ugotavlja, da lokalne in regionalne oblasti v premogovniških regijah potrebujejo podporo, še zlasti ker zaradi opuščanja premogovništva in proizvodnje električne energije iz premoga sprva izgubijo prihodke. Velik del naložb za gospodarski razvoj je treba zagotoviti iz javnih sredstev zadevnih držav članic ali s privabljanjem novih zasebnih naložb. V zvezi s tem OR najprej poziva zadevne države članice, naj v ta namen zagotovijo zadostna finančna in druga sredstva;
22. meni, da bi morale kulturna in industrijska dediščina, ki izhaja iz bogate preteklosti, ter športna infrastruktura in tradicija odigrati pozitivno vlogo v tej preobrazbi, zato jih ne bi smeli obravnavati le kot podedovano breme minulih boljših časov;
23. poziva, naj se prestrukturiranje podpre tudi na evropski ravni. Zlasti Evropski sklad za regionalni razvoj je že zdaj pomemben instrument za podpiranje regij. K regionalnemu razvoju pomembno prispevajo tudi Evropski socialni sklad, Obzorje 2020 in sredstva Evropske investicijske banke. Vendar OR opozarja, da predvidena sredstva teh instrumentov niso usmerjena neposredno na premogovniške regije in so prenizka glede na izzive, s katerimi se soočajo premogovniške regije, in glede na to, da so namenjena tudi drugim regijam. OR zato poziva, da se zagotovijo dodatna sredstva v skladu s potrebami premogovniških regij;
24. poudarja, da je finančna podpora EU smiselna zlasti pri izvajanju čezmejnih projektov. Glede na to, da vse premogovniške regije trenutno doživljajo strukturne spremembe, je še posebej obetavno sodelovanje med regijami pri razvoju v prihodnost usmerjenih projektov. Pri tem bi bilo smiselno v strategije vključiti tudi sosednje regije, da se oblikujejo funkcionalne enote;
25. v zvezi s tem podpira poziv Evropskega parlamenta v okviru tekočih pogajanj o večletnem finančnem okviru, naj se zagotovijo dodatna sredstva za ublažitev družbenih, socialno-ekonomskih in okoljskih učinkov strukturnih sprememb v evropskih premogovniških regijah, tako da se 4,8 milijarde EUR nameni za nov sklad za pravičen energetske prehod. Vendar poudarja, da bi bilo treba ta sklad financirati z dodatnimi sredstvi in ne s sredstvi, predvidenimi za evropske strukturne in investicijske sklade. Pozdravlja dejstvo, da je tudi novoizvoljena predsednica Komisije v političnih smernicah, predstavljenih julija 2019, izrazila podporo skladu za pravičen energetske prehod;
26. je prepričan, da bi morala biti ta sredstva tesno povezana s kohezijsko politiko, ter poziva, naj se zagotovi, da se ne izračunavajo v okviru predlaganih omejitev iz Priloge XXII, temveč da se dajo na voljo kot dodatno financiranje. Dodatna sredstva bi se nato lahko uporabila za okrepitev programov ESRR in ESS za te regije NUTS 2 v naslednjih sedmih letih. Ta tesna povezava bi omogočila tudi prilagojeno podporo za vse premogovniške regije. Ta sredstva so namenjena aktivnemu spodbujanju evropske dodane vrednosti in so na voljo vsem premogovniškim regijam, ki so jih prizadele strukturne spremembe. Med merila za dodelitev sredstev bi lahko vključili skupno število zaposlenih v premogovništvu in obseg pridobivanja premoga v referenčnem letu 2019; regije, ki so že začele zapirati premogovnike in so delno že opravile tak prehod, ne bi smele biti izključene, v kolikor premogovništva niso že povsem opustile;
27. poziva, naj se ta sredstva tako kot sredstva ESRR dodelijo neposredno regijam, v katerih so ti premogovniki. Podpora zadevnim regijam bi bila povezana s posebno strategijo za opuščanje premoga, ki bi se presojala na podlagi preverljivih ciljnih vrednosti;
28. predlaga, naj se dodelitev izvede s sredstvi, ki so v okviru naslednjega večletnega finančnega okvira predvidena za orodje za izvajanje reform;
29. poziva Evropski parlament in Svet, naj ta predlog posebne prehodne dodelitve vključita v tekoča pogajanja o naslednjem večletnem finančnem okviru;

Revizija pravil o državni pomoči

30. opozarja, da je treba pri tem upoštevati evropska pravila o državni pomoči in da sedanji okvir za to področje preneha veljati leta 2020, razen če se veljavnost pravil o državni pomoči podaljša za dve leti (do konca leta 2022). OR poziva Komisijo, naj pri pripravi novih smernic upošteva tudi probleme, povezane s prestrukturiranjem premogovniških regij, in tem regijam omogoči dovolj prožnosti, da bodo lahko socialno in gospodarsko vzdržno opustile premog;

31. poudarja, da se z vidika pravil o državni pomoči že sedaj lahko podpirajo projekti, ki vključujejo čezmejno sodelovanje, zlasti če gre za projekte skupnega evropskega interesa. Pristojne institucije EU bi morale regijam v večji meri svetovati pri načrtovanju in izvajanju takih projektov;
32. v zvezi s tem poziva, da se premogovniške regije opredelijo kot območja, ki prejemajo pomoč v skladu s členom 107(3)(a) in (c) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), ter da se za tovrstna območja prilagodijo pravila EU o državni pomoči, da bo mogoče sprejeti ukrepe za upravljanje strukturnih sprememb, s katerimi se bo lahko izravnala izguba dodane vrednosti iz krovnih političnih ciljev. Poleg tega bi bilo treba preučiti, ali bi taki podporni ukrepi lahko temeljili na členu 107(3)(b) PDEU, in sicer zaradi velikega in zgledega pomena preobrazbe premogovniških regij v skladu s podnebnimi cilji za energetska in podnebno politiko EU. Za pravočasno rešitev teh vprašanj se predlaga, da se nemudoma vzpostavi skupna delovna skupina, sestavljena iz predstavnikov zadevnih premogovniških regij in držav članic, generalnih direktorats za konkurenco in regionalno politiko ter Odbora regij.

V Bruslju, 9. oktobra 2019

Predsednik
Evropskega odbora regij
Karl-Heinz LAMBERTZ
